

tempore contrarii fiunt in partibus ad contactum positis, ex quibus ea corpora componuntur, quibus contrariis eodem tempore motibus oportet, ut partes ad contactum positæ ab invicem, seu ab eodem contactu recedant, atque ita divellatur, seu frangatur corpus. Hæc itaque de palpitatione satis, cum conjuncta, antecedentia, & succedentia ex eadem pulsus intermissione abundè pateant, & ex se innotescat, quando palpitatione est idiopathica, vel sympathica.

MORBI PULMONIS, ET PECTORIS.

Peripnevmonia, seu Inflammatio Pulmonis.

Antecedentia.

Frigiditas, aut humiditas, unde constitutiones, & loca frigida, aut humida, hyems Aquilonia, pluvix, Austri, pulmonum motus vehemens, tussis valida, partis imbecillitas, vel laxitas, ætas ad humidam, ut in pueris, vel ad frigidum, ut in senibus vergens. Fluxiones (præcipuè à capite per asperam arteriam inquirunt) pituitosæ, vel cunjlibet alius humoris, motus corporis, & exercitium vehemens potissimum à longa quiete, vel largo pastu, usus aquarum stagnantium ex Hippocrate: angina, pleuritis, cacochymia, plethora, iracundia vehementior, & clamor similis, humores, aut venena pulmonem erodentia, Asthma, suppressio menstruorum, vel evacuationum similium. Lib. de Aere, aquis & locis.

Conjuncta.

ERisypelas simplex, vel edematodes &c. pro admixtione humorum, vel vera inflammatio, vel phlogosis, eademque etiam non sincera, prout admiscetur aliis humoribus, varia, vel tuberculum. Difficultas spirandi major, quam in pleuritide cum sensu suffocationis, & necessitate erecti situs, seu Orthopnoæ, licet virium debilitas decubitus postulare. Nec loqui, nec deglutire aliquando, cum morbus ingravescit possunt: erecta cervice, & confestim respirant, crebro anhelitu vexantur, intumescunt, nares expandunt non secus, ac equus post cursum, & linguam crebro exerunt, pectus eis sonum edere videtur, & gravitas inesse, quam

pectus capere nequit. Hactenus Hippocrates tertio de Morb. Respiratio sublimis, cujus nomine intelligit Hippocrates tertio Epidem. sect. secunda Ægro septimo, in qua summus thorax etiam cum scapulis movetur, quando respirationem molitur æger. Principio morbi respiratio magna, & frequens, mox frequens, & parva cum stertore: exspiratio aliquando conjuncta cum exsufflatione, eaque calida, angustia pectoris cum dolore gravativo aliquando ad usque spinam pertingente, aliquando dolor est simul punctorius. Febris acuta, & acutior, quam in pleuritide; anxietas, jactatio, mutatio crebra decubitus, faciei rubor, oculorum, & venarum temporum tumet, lingua rubet, flavescit, vel lentore multo obducitur, demum nigrescit: aliquando deliria, aliquando sopor, sitis magna, frigidi potus cupidi, & frigidi aeris queritatio. Alterutrius, vel utriusque lateris dolor imus, summus, medius, & aliquando qua parte dolor, ibi livor etiam in externa superficie pectoris. Tussis molesta, aliquando planè sicca, vel cum sputo, modò & quidem primo sanioso, tenuiore, mox cruor, vel quilibet alius color, modò spuma. Pulsus magnus, languidus, & mollis, vel durus, intermittens, intercurrentes, undosus, vermicularis. Aliquando nullus dolor, nisi cum tussis adest, vel tussire inceperunt. Sensus caloris ingens in toto corpore, febris cum rigore, & frequens corporis refrigeratio, cum alterum tantum latus afficitur, non sustinent decubitus in opposito; nam sentiunt veluti pondus suspensum, ac trahens.

Succedentia.

In coacis text.
400. & 401.

Siquidem igitur suspensa utrinque pulmonis partes Aorthe diste tanta inflammatione tenentur, ut ad latus adhareant, illa corporis parte resolutionem sentiunt & ad costam livores foris fiunt, quos Veteres iclos, aut sidera percussos vocabant. Quod si tanta non est inflammatio, ut adhareant, dolor quidem totum occupat, neque tamen resolutionem sentiunt, neque livores habent. Quibus autem una cum Corde pulmo totus inflammatur, ita ut in latus intumbat, in toto corpore nervorum resolutionem sentiunt, & sine sensu jacet æger frigidus, secundo, aut tertio die interit. Quod si contingat, ut cor nihil tale quiddam aut etiam minus patiatur, diutius vivunt, nonnulli vero etiam servantur. Hactenus Hippocrates. Et idem rursus: At in pulmonis inflammationibus, si inter initia morbi sputum excernitur flavum non multo permixtum sanguine, salutare est, & confert admodum: septimo verò die, ac tardius non adeò securum. Idem in Coacis: In pulmonis inflammatione, quibus circa initium urina crassa sunt, deinde ante quartum diem tenues evadunt, mors impendet. Pleuritide,

In prænот. 5.

ritale, aut prope
lus ad angula liber
riatur: ferè bo
malum. Plurima
pocratis. Al
pithius. In
vel viginti, qu
tusit, & pus e
pneumonia, ad
morbi violentia
& quarta, aut
naribus fluit, a
ditionis, & deb
utinam, aut al

Quoniam
nia, datur quies
cerus sic, sive mix
semper affluente si
nomem conciliare p
quæcumque autem
ciunt, vel ipsam re
ac retinendo imp
aut vehementior
diunt canales e
quantum opus
ab his igitur si
frigida villos con
constingentur:
nem perductis
tinuè suppedit
partem infac
autem per hum
coningere, pe
pectus ducitur,
lium languent
frigidior fuerit
nis, cui addet
de nomine faci

ritide, aut peripnevmonia detento alvi profluvium superveniens malum. Quibus ab angina liberatis ad pulmonem morbi sit conversio, ii intra dies septem moriuntur: si verò hos effugerint, purulenti evadunt. A peripnevmonia phrenitis malum. Plurima pulcherrima vide in Prognosticis, seu Prænotionibus Hippocratis. Abscessus post aures, aut crura, iique salutare: empyema, phthisis. Intra septem, aut novem dies judicatur, vel longissimè octodecim, vel viginti, quem dierum numerum si transgreditur æger, non moritur, sed tuscit, & pus expuit, & pectus dolet & fit empyicus. Si lethalis sit peripnevmonia, adest vigilia continua, aut somnus levis, à quo delirium: æger morbi violentiam non sentit, frigent extrema, ungues livent, & curvantur, & quarta, aut septima moriuntur. Si verò ad salutem tendat, sanguis è naribus fluit, aut similis permutatio cum biliosis excretionibus, signis coctionis, & diebus criticis, & cum inflammatio in pus convertitur, si per urinam, aut alvum excernitur, liberantur ægri vomica intra pulmonem.

6. Aph. 16.
5. Aph. 10.
7. Aph. 12.

Quoniam quæcunque sit inflammatio, vel erisypelas in peripnevmonia, datur quies sanguinis vel intra vasa, vel extra eadem, sive sanguis sincerus sit, sive mixtus cum aliis humoribus, quo sistente & novo, semper ac semper affluente sit tumor; quæcunque igitur quietem sanguini intra pulmonem conciliare poterunt, poterunt pariter peripnevmoniam producere: quæcunque autem vel incrassando sanguinem ipsius motum tardiolem faciunt, vel ipsum reddunt quacunque de causa minus aptum concipiendo, ac retinendo impetum, vel adeò mobilem reddunt, aut ipsum rarefaciendo, aut vehementiorem impetum à corde concipiendo, vel motum ejus impediunt canales constringendo, intra pulmones ipsos vel prohibendo, ne quantum opus dilatentur, quietem sanguini intra pulmones conciliant; ab his igitur singulis peripnevmonia oriri poterit. Quoniam itaque frigida villos constringunt; igitur si hæc applicentur pulmonibus, canales constringentur: sed & per eadem sanguis concrefcit; igitur his ad pulmonem perductis quies sanguini conciliabitur, & interim à corde novus continuè suppeditatur; hic igitur ad locum sanguinis quiescentis perductus partem infarciet, & in tumorem attollet, seu fiet vera inflammatio. Cum autem per humida eadem constrictio canalium per infartum humidi possit contingere, peripnevmonia ab humidis orietur. Aer verò, qui per os in pectus ducitur, statim ad pulmones labitur, hoc est, ad contactum canalium sanguineorum, quare aer præcipuè, qui respiratur, si humidior, aut frigidior fuerit, peripnevmoniam parere poterit occludendo canales sanguinis, cui addes, si aer per admisionem humidi fiat æquo densior, etiam hoc de nomine facilius producturum peripnevmoniam occlusis per nimiam

Constitutiones
anni vel loca æta-
tesque frigida, &
humida.

pressionem canalibus. Constitutiones igitur anni, & loca frigida, aut humida peripnevmoniam producent, quin aetates nimis humidæ, ut puerorum erunt in ipsam faciles; humiditas enim villorum faciet villos facilè concidentes, seu oclusioni maximè dispositos canales: humiditas autem humorum tardum faciet eorundem motum. At in senibus frigiditas densitatem faciet, adeoque in villis pertinaciorem contractionem, seu majorem resistantiam disclusionis, & minorem vividitatem in humoribus, qua disclusio deberet peragi. Huc revoca stagnantium aquarum usum; crassæ enim illæ, & humores ad lentorem, villos ad laxitatem disponentes. Huc similiter pulmonis imbecillitatem, ac laxitatem; laxitas enim est facilitas in concidentiam membranarum, seu oclusionem canalium: imbecillitas eundem effectum parit ratione minimæ virtutis, qua partes villorum ad mutuam contactum sistunt, & ab ipso facilè dislabuntur, unde similiter oclusio per concidentiam. Pituitosæ, quæ dicuntur à capite; fluxiones etiam ad causas sunt referendæ; laxabunt enim villos humectando, vel constringent infarciendo poros, unde oclusio canalium impetum sanguinis minorem reddent crassitie, ac torpore suarum partium, & demum per adjectionem ejus humoris majorem copiam humorum in pulmonem ducent, unde per eundem pulmonem difficilius fluere poterit aucta, & lenta quantitas, ex canalibus constrictis. Hac ultima de causa à cacochymia, vel plethora oriri peripnevmonia poterit; copia enim sanguinis sive sinceri, sive aliis humoribus permixti major erit, quam quæ fluere possit per vasa pulmonis etiam naturali amplitudine patentia, unde subsistet, & inflammabitur pulmo. Hac eadem de causa oriri peripnevmonia debet suppressis menstruis, hæmorrhoidibus, hæmorrhagiis per nares, salivationibus, urina, semine, & si quæ sunt alia purgamenta, ut sudor, & perspiratio; quibus vel natura, vel assuetudine quis purgari sit solitus; materies enim illa retenta in corpore perinde operabitur, ac si corpus illud esset cacochymum, plethoricum, vel cum fluxione qualibet. Quoniam verò per respirationem naturalem vasa sanguinis aptè, & quantum opus est, ad naturalem trajectionem ejus discluduntur, asthma verò respirationem alterat; in asthma igitur canales sanguinis aptè discludi prohibebuntur, & sanguis subsistet, adeoque non asthma solum, sed quicquid motum pectoris reddit difficilem, poterit peripnevmoniam producere. Cum igitur in pleuritide motus pectoris sit difficilis, vasa sanguinis in pulmone non discludentur, adeoque fieri poterit à pleuritide peripnevmonia absque eo, quod vel coalescat pulmo cum pleura, vel inflammatio pleuræ pulmonem premat. Sed & hic erit alter producendi peripnevmoniam à pleuritide modus, licet motus pectoris læsus ex se non sufficeret ejus productioni, cum scilicet tumor pleuræ

Ufus aquarum
stagnantium.

Pulmonis laxitas,
& debilitas.

Fluxiones pitui-
tosæ.

Cacochymia &
Plethora.

Suppressio eva-
cuationum, ut
menstruorum
&c.

Asthma, & quic-
quid motum pe-
ctoris, aut acris
lædit.

Pleuritis.

pleura tumo
sanguinem ad par
potest enim tumo
comprimere duc
e pulmonibus
militer Angina
fauces, ut infl
disclusio valon
tutarum per ext
sanguinis per ca
getur subsistere
entis, ex quo fier
ectur inflatio
pectoris est in tu
hementiori, vel
aque ita in divu
tentiores fiant, &
sentiam concitat,
imprimuntur impet
adeoque etiam pecto
spiratio crebra, &
ignot casu per effu
& augmentum in
cum amplitudine
cedere poterit
enim humorum
quæ præcesserit,
ioni minus resist
quid addere pot
ut rursus, & ve
producit, ita e
um, quosque
gnat, & per affi
rit motum nihil et
tio, & siquidem
major, & difficil
comprimens
dendo, ut dicitur
prior est haultus

pleuræ tantum creverit, ut pulmonis corpus comprimat validè, adeoque sanguinem ad partem compressam cogat subsistere, unde inflammatio; Sed potest etiam tumor pleuræ, præcipuè si ad partes medias pectoris extendatur, comprimere ductus Arteriæ magnæ, adeoque prohibere effluxum sanguinis è pulmonibus, unde etiam hoc de nomine à pleuritide peripnevmonia. *Angina* Similiter Angina in peripnevmoniam abire poterit, primò si ita constringat fauces, ut influxum, & effluxum aeris impediatur; ita enim prohibebitur & disclusio vasorum ab ipso aere, & motus costarum non in æquilibrio constitutarum per externum atque internû aerem. Sed & ipsa facillè impediatur fluxû sanguinis per canales arteriosos ad collum, eumque proinde sistit, unde cogitur subsistere maxima pars sanguinis per truncum arteriæ ascendentem fluentis, ex quo fieri poterit, ut sanguis è pulmonibus effluere nequeat, & productur inflammatio intra eosdem. Quia verò motus quilibet vehemens vel solius pectoris est in tussi, & clamore valido, vel humorem, ut in iracundia vehementiori, vel totius corporis, ut in exercitiis validioribus, aut distrahit, atque ita in divulsionem villos perducit, vel saltem ita extendit, ut pori patentiores fiant, & possit per ipsos sanguis effluere, vel humores in effervescentiam concitat, & copiosiores spiritus in cor derivat, unde sanguini imprimatur impetus major, vel non solum in cor, sed in musculos omnes, adeoque etiam pectoris frequentius, & copiosiores agit spiritus, unde respiratio crebra, & per ipsam disclusio canalium naturali minor; in primo igitur casu per effluxum sanguinis è vasis suis: in secundo per rarefactionem, & augmentum impressi à corde impetus: in tertio per hæc ipsa conjuncta cum amplitudine canalium, quæ erit naturali minor, peripnevmonia succedere poterit, quæ omnia eo facilius evenient post largum pastum; copia enim humorum adjumento erit causis expositis, sicut etiam post longam, quæ præcesserit, quietem; per hanc enim partes magis flaccidæ, & divulsioni minus resistentes redduntur, imò etiam longa quies plenitudinis aliquid addere potest, unde vehementiæ validi exercitii minus resistent. Sic- *Erodentia* ut tussis, & vehemens quilibet divellit villos, atque ita peripnevmoniam producit, ita erodentia quælibet; erodendo enim absument villos canalium, quousque ad cavitatem eorum pertingant, hinc sanguis effluit, stagnat, & per affluxum continuè succedentis in tumorem attollitur pars. *Varix, per tuberculum.* Varix autem nihil est aliud, quam ipsa peripnevmonia veluti quædam inchoatio, & si quidem ad locum varicis fiat canalis obstructio major, jam tumor major, & difficilior, ac demum inflammatio: tuberculum quodlibet vasa comprimens peripnevmonia conjungi potest premendo, atque ita occludendo, ut dictum est de pleuritide. Quoniam verò in respiratione ordine prior est haustus aeris, quam motus pectoris extrorsum, & hic fieri non potest,

Tussis, clamor, ira, exercitium vehemens, & præcipuè à

Largo pastu, vel longa quiete.

Erodentia.

Varix, per tuberculum.

Respirandi difficultas major quàm in pleuritide.

test, nisi extendatur pulmo, neque extendi pulmo, nisi cedat irruenti aeri, neque ipsi cedere potest, cum in tumorem induruit, inflammato igitur pulmone moveri nulla instrumenta respirationis poterunt, cum tamen in pleuritide solum pectus affectum sit, & nihil aliud superare debeant muscoli, quam resistentiam affectionis, at in peripnevmonia aer irruens debet pulmonem duratum extendere, & muscoli totum fere aerem circumfusum loco movere vix æquilibrati ab interno aere non sequente motum pectoris propter duritiam non cedentis pulmonis. Itaque in peripnevmonia difficultas respirandi major, quam in pleuritide. Quia verò suffocari dicimur, cum premi ita nos ad pectus, faucesque sentimus, ut nec ducere, nec reddere spiritum valeamus, peripnevmonici suffocari se dicent. Quia insuper in decubitu partes pectoris supra se premunt nitentes omnes in fulcimentum lecti, in quod totum pectus decumbentis nititur; igitur difficilius moventur costæ, quam in situ recto, in quo nullus lecti contactus, & nulla proinde mutua partium pectoris pressio. Insuper in decubitu pulmo gravitabit supra truncos asperæ arteriæ, eosque comprimet, unde difficilius influxus, & effluxus aeris, & suffocationis sensus major: in recto autem posito pendebit pulmo expansus undecunque ad usque superficiem internam pectoris, & nihil nitens in asperam arteriam supra naturæ modum, excepta ea pressione, quæ provenire potest ab inflammatione, quæ minor erit in recto, quam in supino posito, unde aspera arteria minus comprimetur, aut constringetur, adeoque succedet respiratio commodior, & æger licet debilis, rectum situm minus cæteroquin imbecillitati virium accommodatum, eliget. Ea verò supponatur sedes incipientis peripnevmonia, ut sit œsophago, nempe posteriori pulmonum parti proxima, & diebus succedentibus ad ipsum œsophagum demum pertingat, ipsumque comprimat tanta vi, ut si momento deglutitionis major; æger igitur in morbum ingravescet, & non dura, non liquida deglutire poterit. Fac similiter, ut tam parum aeris ob magnitudinem inflammationis, vel locum ejus proximum truncis asperæ arteriæ influat, atque effluat è pulmonibus, ut formandis vocis articulis non sufficiat, tollatur etiam tum vox. Quia verò adest dolor, seu stimulus intra pectus; ad ejus igitur expulsionem tentabit æger aerem confertum respirare, cui motui etiam naturaliter, absque voluntate ægri, erit adjumento idem stimulus facti refluxu, unde motus pectoris violentior, & haustus aeris confertior. Eodem utroque de nomine totum pectus in motum agetur, quod cum factu difficile sentiat animal propter resistentem inflammationem, studebit totis viribus levare pectus ab omni pondere, quod ipsius motum extrorsum minus facilem reddat, unde, quantum poterit, tentabit ab ipso remove scapulas cum appensis brachiis, hoc est, eas ipsas partes movebit sursum, & fiet

Sensus suffocationis.

Erectus situs.

Deglutitio, & vox aliquando prohibita.

Respiratio conferta, &

Sublimis, &

Cerebri anhelitus.

& fiet respiratio
annitente per motu
à stimulo produce
chones. Addit
& abdomen æ
introrsum no
tionis autem ea
bit æger efflare
pan dei velut eq
monis, tum ad
temperaturi na
est cum crebra
test crebra emill
rum oppositorum
Sonus pectoris
sensus gravitas
aucto propter mo
nis qua quarerum
tatem, seu pondus
inflammatione proveni
ripectore polli. Cu
tur adhuc pulmo p
& calore; igitur
morbi crescit hinc
mor, & ab ipso
extensioni; igitur
repugnantiam ad
matione terror.
tum est, & quid
aerem, qui red
metur enim ab
inflammatas ac
mie tensionis,
aliquando ad us
ducatur: quod
cum pleura coeli
de dolore in gen
bus supponitur,
quicquid est in

& fiet respiratio sublimis: ac demum cum cerebro anhelitu tum à voluntate annitente per motus frequentes, ac validos molestiam pectoris abigere, cum à stimulo producente refluxus, à quibus frequentes, & validiores contractiones. Addita autem inflammatione intra pectus, intumescet pulmo, & abdomen ægri premetur extrorsum, & restitui, seu contrahi planè pectus introrsum non poterit, seu intumescet peripnevmonicus. Ab inflammationis autem calore calor sensus produceretur, & per expirationem tentabit æger efflare quantum calor potest, undecunque licet, unde nares expandet velut equus post cursum, & in inspiratione tum ad extensionem pulmonis, tum ad copiosorem haulum aeris frigidioris, & internum æstum temperaturi nares expandet pariter. Linguae crebra exertatio conjuncta est cum crebra ejusdem reductione introrsum; neque enim aliter fieri potest crebra emissio, nisi etiam crebrò retrahatur, unde est motus musculorum oppositorum à stimulo calor proxime expirantis cum aere à pulmone. Sonus pectoris à siccitate aucta per calorem inflammationis exsiccantis, & sensus gravitatis, quam pectus capere non possit, partim à pondere re vera aucto propter molem inflammationis, partim à nisu ejusdem inflammationis quaquaversum prementis, & cum assueverimus pectore sustinere gravitatem, seu pondus solum naturale pulmonum, videbitur pressio illa ab inflammatione proveniens veluti grave quoddam majus, quam quod contineri pectore possit. Cum autem in principio morbi parva sit inflammatio; igitur adhuc pulmo plurimum extendi poterit: adest autem stimulus à dolore, & calore; igitur fiet tum respiratio magna, & frequens: quia verò processu morbi crescit stimulus, & dolor, crescit autem simul inflammatio, seu tumor, & ab ipso durities pulmonis, hoc est, pulmo redditur minus aptus extensioni; igitur succedet frequens, & parva respiratio, & tum ob eandem repugnantiam ad extensionem, tum ob plenitudinem pulmonis ab inflammatione stertor. Exsufflaturum etiam in expiratione ægrum, jam expositum est, & quidem exsufflatio illa erit calida propter æstum inflammationis aërem, qui redditur, calefacientis. Pectus angustari videbitur; comprimetur enim ab inflammatione, eritque dolor gravativus ob membranas non inflammatas ad latera inflammationis, quæ erunt proinde liberæ, & minima tensionis, & se premi permittent, & sensum gravationis producent, qui aliquando ad usque spinam pertinet, si eò usque inflammationis vis perducatur: quod si cum peripnevmonia conjuncta sit pleuritis, vel pulmo cum pleura coaluerit, sentietur etiam dolor punctorius, ut ex iis patet, quæ de dolore in genere scripsimus. Quoniam verò inflammatio in pulmonibus supponitur, per quos universus sanguis brevi, & semper fluit; igitur quicquid est in sanguine minus mobile ad locum inflammationis subsistet,

Intumescunt.

Narium expansio.

Linguae exertatio.

Pectus sonans, & gravans.

Principio respiratio magna, & frequens, mox

Frequens, & parva cum stertore.

Exsufflatio calida.

Angustia pectoris cum dolore gravativo ad usque spinam, & aliquando etiam punctorio.

Febris acutior, quam in pleuride.

Anxietas, jactatio, crebra mutatio decubitus, & calor ingens in toto corpore.

Faciei rubor vividus, ac micans.

Oculorum, & temporum venarum tumida.

Linguae rubor, flavedo, nigredo.

Lentor linguam obducens.

Deliria, vel sopor.

Sitis magna, & aeris frigidi, & frigidi potus cupido.

& per corpus ducetur quicquid est tenuissimum, & maximè mobile, calidum &c. effervesceat igitur illud, & spiritus acriores producet, & cor stimuletur, seu febris duplici de nomine fiet, & quidem acuta, & acutior, quam in pleuritide, cum hæc sit inflammatio quidem, sed non in parte, per quam brevi, & totus sanguis debeat excurrere. Adde, solam viciniam pulmonum, & cordis posse cordis motum augere per stimulum caloris ab inflammatione, cum pleura à corde remotior calorem inflammationis suæ minus, aut vix perducere ad usque cor valeat. A calore, imò æstu, quem sentiet æger præcipuè intra pectus, & calore sanguinis, atque acrimonia ejus & spirituum anxietas, jactatio, crebra mutatio decubitus partim electione ægri, ut tentet, num aliquo modo levare se sentiat, partim necessitate liquidorum, hos aut illos musculos irritantium. Quia verò obstructis per inflammationem pulmonibus prohibetur influxus sanguinis in eosdem, adeoque idem fistitur intra venæ cavæ ramos per faciem excurrentes, & aliquid ejus semper affluit per arterias; igitur venæ faciei infarciuntur, & color sanguinis apparebit: est autem hic maximè tenuis, & à partibus crassioribus ab inflammatione detentis liber; erit igitur color ille ruber, maximè vividus, micans, & roseus: eadem de causa infarciendas, & tumefaciendas venas oculorum, & temporum pater. Simili de causa rubescere primò lingua poterit, mox autem obstructione aucta, & diminuta quantitate sanguinis dilui color ille vividus, qui admixtus particulis biliosis cum aere, vel à ventriculo venientibus inficere linguam flavedine poterit, sicut etiam quolibet velo viscido cujuslibet coloris lingua obduci poterit, prout à pulmonibus cum aere redditur halitus cujusunque generis, vel per sputum: demum nigrescet lingua, cum subsistente ad ipsam sanguine, & parte tenuissima evaporante, superest solum terreum, obscurum ac siccum, & nigrum colorem representans, quod etiam de bile inficiente linguam, & expirante partes tenuiores dicendum est. Fac itaque, vel nimia imbecillitate virium spiritus aptè moveri non posse, vel nervos hic illic nullo ordine concidere, vel particulas sanguinis huc illuc nullo ordine ob subtilitatem ejus nervis impingere, vel detento ad cerebrum per obstructionem pulmonis sanguine premi ipsum nullo similiter ordine, ita ut qualibet ex his causis seorsim, vel aliquibus, vel omnibus simul conjunctis species excitentur non coherentes, delirium fiet: sopor verò debilitate, vel laxitate partium nimia, vel nimia pressione cerebri, & non erit re vera sopor, sed privatio sensus, & motus. Subsistentibus igitur ad inflammationem partibus crassioribus, cujusmodi aqueæ, quæ salivam constituunt, nihil ejus in suis glandulis separabitur, unde oris faucium &c. ariditas, arescentque insuper omnes partes non solum hoc de nomine, verum insuper quia subtilitas, calor, & acrimonia reliqui sanguinis excurrentis

rentis per corpus partes omnes calefaciendo siccabit; sitis igitur ingens, & cupido potus frigidi propter calorem generalem in corpore, & frigidi aeris ob æstum pectoris. Prout autem inflammatio erit in alterutro solum latere, & vel toto quidem pulmone ejus, vel in parte ima, summa, media, vel latere utroque, dolor erit in alterutro, vel utroque latere, toto, imo, medio, summo; & siquidem conjuncta sit peripnevmonia cum pleuritide etiam notha, quæ afficiat musculos ad usque cutim, pars dolens erit conjuncta cum livore in cute partis dolentis. Cum autem assueverimus quæ molesta hærent pulmonibus per tussim abripere; conabimur igitur tussiendo molestiam inflammationis amoliri, & violentia tussis abripiet secum aliquid aer, si materies jam cocta fuerit, vel quomodocunque se habeat, potuerit in folliculos, & asperam arteriam derivari, & ab aere per tussim octo asportari, eritque tum proinde tussis cum sputo vel purulento, vel sanguineo, vel flavo, vel cujuslibet alius coloris, & materiei spumosum sputum, vel compactum, prout ejus materies vel tota simul, & collecta in massam compactiorem, neque ab occurrente aere in folliculos distractilem erupit è sinibus pulmonum, vel paulatim, & extensilis, ita ut per minimas partes admisceri aeri potuerit, & spumæ formam suscipere, vel sine sputo, seu tussis sicca. Erit autem molesta ejusmodi tussis, sive sicca, sive cum sputo; cum enim tussi fiat motus pectoris vehementior, & intra ipsum detur pars affecta, nempe pulmo, & quidem aliquatenus divulsa, vel saltem distracta, & durata, premetur eadem pars à tussis impetu, & concutietur validius, unde novus dolor, seu molesta tussis. Quoniam verò per acrimoniam spirituum, & sanguinis cor validè contrahitur; igitur ab ejus contractione magnus impetus imprimitur sanguini, seu fit pulsus magnus: quia verò propter obstructionem pulmonis parum sanguinis refluit ab ipso in sinistrum ventriculum: igitur parva ipsius quantitas licet magno cum impetu, in arterias truditur, quare erit pulsus magnus, sed debilis, sive languidus, & si quidem inflammatio non sit legitima, sed humores pituitosi abundant, à quibus partes humectentur, erunt membranæ arteriarum flaccidæ, seu molles, seu erit pulsus magnus, languidus, & mollis: si verò biliosi, magnus, languidus, & simul durus. Quia verò in ejusmodi morbo refluxus sanguinis à pulmonibus inæqualis quantitatis, & nullo ordine temporis diverso morbi statu fieri debet, & quantitas sanguinis continuè minuitur, pulsus fient cujuscunque differentiar, intermittentes, intercurrentes, undosi, vermiculares. Sic jam ita genita inflammatio, ut nervos presserit, ita ut per ipsam nervi tremere non possint, tum sanè nihil doloris sentietur ab inflammatione, quemadmodum ligato arctius quolibet membro dolor, imò nullus sensus percipitur infra vinculum. Tussiat jam æger, nempe comprimat,

Dolor ubi, &

Livor dolentis
loci exterior.
Tussis, & cr-
jusmodi.

Pulsus qualis.

Nullus aliquan-
do dolor nisi à
tussi.

mat, & succutiat validè confinium obstructæ partis nervi cum parte libera; confinium igitur illud jam divelletur magis, & dolor excitabitur, cum tussit. Insuper reddat per tussim aliquid à tumore inflammationis proveniens; tensio igitur illius partis, & pressio nervi minuetur, qui proinde discludi poterit, & jam ad cerebrum transmittere undas doloris, qui dolor, postquam tussire incepit æger, non solum percipietur in actu tussis, verum etiam cum non tussit. Febris cum rigore unde proveniat, exiis, quæ de rigore diximus, patere facile potest, & ab iisdem causis pendere potest frequens corporis refrigeratio, quæ tamen in hac affectione, in qua tenuissimus, ac paucus sanguis per corpus ducitur, aliquando autem, cum nempe pulsus intermittit, omninò nihil sanguinis per corpus ducitur, potest etiam provenire vel ab hoc ipso defectu totali sanguinis, vel quia paucum illud, ac tenuissimum facilè, brevi que temporis spatio evaporet, & faciat frigidum corpus, quousque novus sanguis similiter calidissimus per corpus ducatur. Quoniam vero pulmone alterutrius lateris affecto est idem pulmo naturali gravior propter adjectum pondus inflammationis: igitur si decumbat æger in latus sanum, nitetur in idem latus sanum pulmo affectus, & cum sit gravior, exercebit suum nisum, & gravationem naturali majorem, & æger veluti suspensi, vel imminentis, aut impendentis ponderis sensum sentiet, adeoque in latus sanum decumbere recusabit, sed in latus affectum decumbet. Ait quidem Hippocrates, à peripnevmonia, in qua pulmo adhæret costis; succedere resolutionem ejusdem lateris, sed an per totius corporis illud latus, non exponit. Pectoris solum crediderim; inflammatio etenim tum per ipsum ad usque cutim perducenda est; ad hanc enim ait livorem apparere, unde corrumpitur totum pectus ad eam partem. Quod si tamdiu vivere possit æger, ut corruptela, & veluti gangrena communicari possit ad usque nervos, qui ex abdomine in crus feruntur, etiam crus, & femur resolventur, facilius autem brachium ejusdem lateris compressis à tumore arteriis, quæ ex pectore in ipsum feruntur. Quod si cor etiam inflammetur, tum sane resolutio totius corporis succedet, imò brevi mors; cessabit enim introductio sanguinis in cor propter validum inflammationis stimulum, cor & arterias in perpetua contractione detinentem: hinc jacebit æger sine sensu; neque enim spiritus generabuntur, aut fluent frigidius, nihil affluente sanguinis: & secundo, aut tertio die mori poterit, sed etiam prius. Quia verò sputum flavum non multo permixtum sanguini parum etiam sanguinis extra sua vasa cumulatam esse significat, adeoque pulmonis membranas parum læsas, & calor flavus proximè ad album accedit; ejusmodi igitur sputum peripnevmonicorum vel indicat proximam materiæ in pus conversionem absque sanguinis affluxu, vel materiæ solum pituitosæ

Febris cum rigore.
Frequens refrigeratio corporis

Decubitus in latus affectum.

Paralysis peripnevmonia succedens.

Sputum flavum quando salutare, aut dubium.

mox solum ex
um morbi, quo
potest, nec memo
la, parabit: si v
rem materiæ
de interim me
poterunt, & a
lum in de caus
di circa septim
initium peripa
tum diem tenu
sa pars urinae d
autem illa coac
tur & ratione in
entis, & ratio
pendebit. Qu
fluxilis autem fa
quid est corpore d
profluvium liquida
nia malum. Cur
riam ducunt, in
colare quoad cau
na non laboraver
ptenarium dienu
angina præcede
nia supervenien
morbus: deinde
sanguinis intra
mones, seu ob
flammatione
post aures, &
quibus fecerit
cassus humor
bus aptis, unde
crura hinc velut
abiceffum, quoniam
sanguine con
constituebat in

mox futuram excretionem: hinc si ejusmodi sputum contingat circa initium morbi, quo scilicet tempore non nisi pauca materiae collectio facta esse potest, nec membranae violentiorem distractionem, aut disrptionem passura, juvabit: si verò contingat septimo die, aut tardius, indicabit & majorem materiae copiam, & magis contumacem, seu concoctu difficilem, unde interim membranae pulmonis nimis distrahi, vel lacerari, vel exsiccari poterunt, & animal venire in periculum mortis, & mortem ipsam non solum iis de causis, verum etiam ratione febris &c. adeoque sputum ejusmodi circa septimam, aut tardius apparens minus erit tutum. Ulterius circa initium peripnevmoniae reddat quis urinam crassam, inde verò ante quartum diem tenuis evadat; igitur ad partem in pulmonibus inflammata crassa pars urinae detinebitur, unde inflammatio major, & solutu difficilior: fit autem illa coacervatio ante quartum diem, qui critici index esse solet; igitur & ratione inflammationis, & ratione sanguinis calidioris per corpus fluentis, & ratione febris acutioris ab ejusmodi mutatione urinae mors impendebit. Quia verò ut coquatur inflammatio, requiritur, ut fiat fluxilis, fluxilis autem facilius fit liquidis intra corpus contentis, iisdem igitur liquidis è corpore ductis inflammatio fiet coctu difficilior: per alvi autem profluvium liquida evacuantur; alvi igitur profluvium in peripnevmonia malum. Cur autem qui ab angina liberantur, & in peripnevmoniam abeunt, in septem diebus moriantur, nihil habere videtur peculiare quoad causam, cum etiam peripnevmonici plures, qui antea angina non laboraverant, in septem diebus moriantur: sicut etiam illud, si septenarium dierum evadant, empyicos fieri, cum etiam peripnevmonici sine angina praecedente in empyema abeant. Sed & malum est à peripnevmonia superveniens phrenitis; primò etenim phrenitis ex se ipsa exitialis est morbus: deinde verò cum phrenitis sit inflammatio, arguit coacervationem sanguinis intra cranium, adeoque prohibitam refluxum per venas in pulmones, seu obstructionem in ipsis maximam à contumaci, & maxima inflammatione proveniente. Solvent autem peripnevmoniam abscessus post aures, & ad crura; ii enim abscessus post aures erunt in parotidibus, in quibus secernitur humor lentus, qualis etiam saliva naturalis, adeoque crassus humor inflammationem faciens movebitur, & secernetur in partibus aptis, unde inflammatio minuetur, & aeger convalescet. Similiter cum crura sint versus extrema corporis, in quibus violentia pressionum minor, abscessus, qui inibi producuntur, arguent materiam difficile mobilem cum sanguine conjunctam esse, adeoque esse poterit illa, quae inflammationem constituabat intra pulmonem, quae sensim fluxilis reddita, & per vim pe-

Urinae tenues
quando lethales.

Alvi profluvium
malum.

Peripnevmoni-
cus ab Angina vel
moritur septem
diebus, vel his
superatis in em-
pyema abit.

A peripnevmo-
nia phrenitis ma-
lum.

Abscessus post
aures, & crura sa-
lutares.

Empyema.

toris, & pulmonum ex ipsis expressa fluat per corpus cum sanguine, & subsistat ad partes minoris impetus. Suppuretur jam inflammatio; pus igitur excurrat, qua patebit exitus facilior. Primò itaque si pars pulmonis affecta sit statim sub tunica, pulmo pressus undecunque à pectore faciet, ut pus comprimatur, & exsudare cogatur in cavitatem pectoris absque eo, quod vix quicquam per asperam arteriam reddatur, cum ad locum affectum unus, aut alter folliculus fortè pateat, per quem parva quantitas puris duci potest, & quæ duci potest ad hoc, ut perducatur ad usque fauces, exigit impetum vividum sua gravitate majorem, & forte nullus aliquando patet folliculus compressis omnibus per pressionem inflammationis; exsudare igitur in cavitatem facile poterit absque eo, quod vix quicquam, imò nihil omnino puris aliquando expuatur. Secundò ubicunque sit inflammationis locus, dummodo inflammatio ita compresserit ramos asperæ arteriæ, ut nihil puris ex iis possit hauriri, empyema succedet; cogetur enim pus non patente aspera arteria sibi viam aperire ad usque superficiem pulmonis. Tertio si pus sit tam tenax, vel ad imum pulmonem, ita ut vis pectoris cum quantacunque tussi non sufficiat ipsum asportando, facilius in cavitatem pectoris exsudare poterit. Postquam verò pus in cavitatem, pectoris defluerit, extenditur supra universam superficiem extrinsecam pulmonis, & in singulas ejus particulas exsudare poterit, & in singulos folliculos in parva quantitate derivari, asportari ad fauces usque parvo impetu, & per sputum reddi. Simili de causa expurgari pus empyicorum poterit per urinam, postquam exsudavit in cavitatem pectoris, ut pater. Quod si inflammationis ambitus magis duruerit, ita ut statim à suppuratione neque per sputum reddi, neque intra pectus exsudare pus possit, producet velut abscessus intra pulmonem, seu Vomica, sinus nempe amplus, & pure plenus, qui demum rumpeatur, postquam durus ille ambitus putrefactus, aut concoctus fuerit, ac tum pariter vel per sputum reddetur pus, vel prius in empyema abibit. Si autem dum isthæc, & quæcunque eorum contingunt, fiat erosio pulmonis, ita ut ulcus suboriatur elaborationem sanguinis impediens, fiet phthisis. Tussis etiam in his ob stimulum, & necessitatem extrahendi materiem in hærentem tunicis pulmonum. Quoniam verò vigilia siccitatem, & calorem eximium arguit, cum autem in peripnevmonia siccitas, & calor viget, indicatur quicquid crassius est, humidi nempe, & frigidius, seu lenti motus ad locum inflammationis subsistere, hoc est, ipsam solutu difficiliorem reddere; vigilia igitur continua lethalis. E contra somnus cum delirio, veriùs imago levis somni indicat debilitatem, & defectum sanguinis subsistentis pariter ad locum inflammatum, quare & illud lethale. Privatio sensus simili à causa, unde cum æger morbi violentiam non sentit, lethale

Vomica.

Phthisis.

Tussis.

Quæ ad mortem
ducant.

thale patet; d
vi nimis concid
tus eo non p
parvam copiam
qua evapora
unguam col
rante, vel n
terit: subsiste
partium qua
gues subnigi
enim hæreant
retrahetur par
Quarta igitur
morrhagia na
quin pulmon
validiores, &
Simile conting
mo levare possit
magis incensa, h
signis coctionis, &
det empyema, sed
cile poterit. E
ra, vel notha co
aliqua ex iis cau
mone est, per

P
Seu D

Um inf
verom
ut hæ
derati dicebant

thale pariter; deficiunt enim spiritus refluxum excitantes, vel nervi nimis concidunt. Si extrema frigeant, id fiet vel defectu impetus eo non propellentis sanguinem, vel defectu sanguinis propter parvam copiam eo non provenientis, vel tenuitate tenuissima ejusdem, qua evaporat antequam ad extrema perducatur. Quoniam verò unguium color vividus ab affluxu vividi sanguinis; igitur ipso evaporante, vel non perducto, flos sanguinis perspicui per ungues non poterit: subsistet autem ad ipsos pars sanguinis crassior destituta qua impetu partium quæ pressione sanguinis continuè naturaliter affluentis; igitur ungues subnigri, seu lividi videri debebunt. Sed & incurvabuntur; cum etenim hæreant carni ad summos digitos, & defectu humorum exsiccentur, retrahetur pars extans versus cohesionem cum carne, unde fient incurvi. Quarta igitur, aut septima morietur sic affectus æger. Si autem copiosa hæmorrhagia narium succedat, minuetur copia sanguinis, qui cæteroque pulmonem infarcire magis debuisset, unde motus peristaltici validiores, & expressio materiæ ad locum inflammatum subsistentis. Simile continget per aliam quamlibet evacuationem materiæ, qua pulmo levare possit, cujusmodi sunt materiæ biliosæ, quibus fit inflammatio magis incensa, sicca nempe, & ejusmodi evacuationes, si fiant cum signis coctionis, & diebus criticis, & inflammationi suppuratæ non succedet empyema, sed ejus expurgatio per urinam aut alvum, æger evadere facillè poterit. Est igitur peripnevmonia inflammatio, erysipelas &c. sincera, vel notha cum febre acuta continua, aliisque expositis affectionibus ab aliqua ex iis causis producta, & essentialis quidem, cujus causa in ipso pulmone est, per consensum, cujus causa aliunde in pulmonem traducitur.

Quæ ad salutem.

Quid sit peripnevmonia idiopathica, & sympathica.

PLEURITIS

Seu Dolor lateris, seu Inflammatio

Pleuræ, ubi etiam inflammatio

Diaphragmatis.

CUM inflammata est solum Pleura, dicitur pleuritis legitima; cum verò musculi intercostales, & reliqui aliquando ad usque cutim, ita ut hæc ipsa exterius livescat (ac tum ejusmodi pleuritici icti, vel siderati dicebantur) nuncupatur spuria. Alia rursus sicca, alia humida: illa,